

Náš rozhovor**Má nám co říci?****Krátký rozhovor s jubilentem
doc. PhDr. Vladimírem Spoustou**

Docent Vladimír Spousta slaví v tomto roce životní jubileum – osmdesátiny. Známe jej v roli učitele, badatele, koordinátora, hudebníka, malíře a mohli bychom navýšit výčet jeho aktivit o mnohé další. Je proto velmi obtížné specifikovat nějaký chronologický řád v jeho životním zaměření a zájmech. Chtěl bych spolu se čtenáři revue *Universitas* krátce nahlédnout do impozantního životního příběhu široce exponovaného člověka.

**Milý kolego, kde se rodila
taková životní pestrost,
přítom s tak vysokou úrovní
tvých profesí a zájmů?**

Tu pestrost životních aktivit „beru“, ale hovořít šmahem o všech a bez rozdílu o jejich vysoké úrovni odmítám. Znam řadu vynikajících umělců, kteří se do povědomí veřejnosti zapsali díky svým nejčastěji prezentovaným dílům, a přitom prokázali, že jsou s to realizovat se i v jiných uměleckých oborech. Ze starší generace připomínám takřka renesanční zjev Josefa Bohuslava Foerstra, který stejně jako výrazovými prostředky hudebními byl schopen sdělovat své představy i slovem, kresbou a malbou. Ale stačí se rozhlédnout po našich soupeřících: asi většina z nás zná scénickou hudbu k *Baladě pro banditu*, hudbu nevšední, mimořádně silným emocionálním nábojem, jejímž autorem je renomovaný a respektovaný muzikolog naší univerzity profesor Miloš Štědroň, který se úspěšně prezentuje nejen jako hudební skladatel, ale i jako teatrolog a praktický divadelník.

Já jsem se mohl všem svým aktivitám věnovat jen díky porozumění a nevšední toleranci všech svých blízkých, protože jsou provázecí nenasytným (a nikdy nenasyceným) žroutem času. Jim v prvé řadě patří můj dík. Mne po celý život přitahuje a fascinuje umění, a to ve všech svých podobách. Aktivně – literárně

(vědecky) a prakticky – se nejvíce zabývám hudbou a literaturou, tedy uměními, pro něž jsem erudován studiem na pedagogické a filozofické fakultě naší univerzity. Praktickému muzicírování jsem jako houslista a violoncellista také věnoval nejvíce času.

Stejně intenzivně mě vždy lákala i umění vizuální, jimž jsem „propadl“ zvláště v době, kdy bylo ve fakultní stranické organizaci rozhodnuto, že Spoustovi je cesta k další vědecké gradaci zablokována (dis aliter visum – boho-vě rozhodli jinak). Tehdy jsem utíkal do světa výtvarného, budil své výtvarné nadání zděděné po otci a snažil se vyjádřit své vize a pocity kresebně i malebně. Svoji touhu zachytit viděné jsem uspokojoval i fotografováním.

**Učitelství profesí
se věnujete již 57 let.
Co tě na něj tak přitahuje?**

Mám za to (nebo jen tuším), že svoji roli v tom sehrála jak genetika, tak socialita. Pro studium učitelství jsem se rozhodl (snad i podvědomě) proto, že jsem založen chovatelsky (pečovatelsky) a „pěstitelsky“, že jsem osobnostní typ, který je vlastně většinou žen a patří k nejvýraznějším charakteristikám ženského pohlaví. Při volbě mého budoucího povolání nabyt tento „maternitní syndrom“ vrchu.

I když bych rád tvrdil, že jsem svého rozhodnutí nikdy nelitoval, nemohu. V čase tzv. normalizace jsem litoval a žehral, že jsem kantor, a tím pádem sledován strážci tehdejšího „řádu“, abych snad nenarušil výchovu „zlaté Gottwaldovy mládeže“ a názorově ji nezviklal. Kdybych byl jako houslista členem některého z brněnských orchestrů, nepochybně

bých nebyl smýkán po školách v blízkém i vzdáleném okolí Brna.

Učitelská profese mě přitahuje tím, že mně umožňuje plnit pracovní dění ve shodě s osobní hodnotovou soustavou, s vlastním vnitřním světem a jeho orientací, že mohu ovlivňovat myšlení a názory svých studentů, spoluuvájet jejich přesvědčení, modelovat jejich životní postoje a jednání a pomáhat jim hledat a nalézat jejich místo na této planetě. V prvních letech učitelování jsem o to usiloval – ve shodě se svou odbornou specializací – na poli hudební a literární výchovy. Tehdy jsem však ještě nevěděl, že výchova ke krásě ukrytá v umění náleží mezi profesně nejnáročnější a že úspěšný může být jen umělecky a pedagogicky erudovaný učitel. A tak jsem hledal způsob, jak by bylo možno zvýšit účinnost umělecké (a estetické) výchovy, a promýšlel jsem možnosti koordinace a integrace několika druhů umění. V této oblasti také leží skromný vklad mého dosavadního vědeckého snažení.

Některé tvoje produkce byly prezentovány veřejnosti. Můžeš se o tom zmínit?

Mám pochybnosti, může-li strohá rekapitulace mých aktivit, s nimiž jsem se snažil získat pozornost veřejnosti, upoutat i naše čtenáře. Šířeji o nich v tomto kontextu hovořit asi nelze.

Větší část času ve svém životě jsem věnoval hudbě. Od sedmi let jsem se učil hrát na housle. Na veřejnosti jsem poprvé vystoupil jako septimán Státního reálného gymnázia v Mor. Budějovicích v červnu 1947 na žákovské akademii, kde jsem hrál Paganiniho *Poslední hudební myšlenku* (Dernière pensée musicale). Jako gymnazista jsem se stal též členem smyčcového kvarteta vzniklého z podnětu místních hudbymilovných učitelů a s ním jsem při různých slavnostních příležitostech také vystupoval. Protože náš violoncellista těžce onemocněl a hrozilo, že kvarteto zanikne (hráči na housle nejsou tak vzácní jako violoncellisté), rozhodl jsem se studovat hru na tento překrásný nástroj a po několika měsících jsme mohli jako soubor opět hrát. Později pak – již jako začínající učitel – jsem se prezentoval spolu se svými kolegy (klavíristou, violistou a houslistou) jako houslista v programech

výchovných koncertů věnovaných komornímu dílu A. Dvořáka, Z. Fibicha a J. Suka, které jsem koncepčně a organizačně připravoval pro žáky základních a středních škol bývalého moravskobudějovického okresu.

Za svého působení na Pedagogické škole v Třebíči se mi podařilo vytvořit ze svých studentek dívčí pěvecký sbor a komorní smyčcový soubor, který jsem – díky nosnému tónu svého *violoncella* – „řídil“ jako spoluhráč svých studentek-houslistek. Protože repertoár obou těchto souborů byl posluchačsky přitažlivý, stala se naše vystoupení vyhledávanými i mimo rámec akcí reprezentujících naši školu.

Jako violoncellista jsem se uplatnil též v *Helferlově orchestrálním sdružení v Brně* (do roku 1989), v jehož čele stál dirigent Alois Veselý. Protože mě přitahovala především komorní hudba, hledal jsem (a našel) také v době svého prvního působení na Pedagogické fakultě tehdejší Univerzity J. E. Purkyně – ale i po návratu na Pedagogickou fakultu po roce 1989 – mezi kolegy hudebně (stylově) spřízněné „duše“ a vytvořili jsme smyčcové kvarteto. Jestliže v letech 1969–78 byli mými spoluhráči učitelé katedry hudební výchovy, pak po dvanácti letech jsme se prezentovali – zprvu jako kvarteto, později jako smyčcové trio – v profesně velmi rozmanitém složení: první housle matematik, part druhých houslí jeho studentka-flétnistka (příčná flétna), viola chemik a já violoncello.

Druhou mou zájmovou oblastí, k níž jsem se upínal převážně v době, kdy nebylo snadné vycestovat do ciziny, je vizuální umění v nejrozmanitějších svých podobách. S nevedněním zaujetím jsem se tehdy věnoval fotografování a malování. V době největšího rozkvětu tohoto mého „koníčka“ jsem byl „vyzbrojen“ několika fotoaparáty, z nichž dva umožňovaly zachytit realitu stereoskopicky. Stereodiapozitivy jsem využíval i pro stereovizní pořady prezentované v Panoramě Technického muzea v Brně, která byla v těch časech velmi populární. Moje pořady byly tematicky různorodé a v podstatě „kopírovaly“ země a trasy, kterými jsme s manželkou o dovolených cestovali. Vedle záběrů přírodních, kulturních a architektonických pozoruhodností naší domoviny bylo možno v Panoramě shlédnout pořady z cest po Evropě, ale též ze zemi Střední Asie (z Uzbekistanu, Kazachstanu aj.). Tyto pořady byly

veřejnosti hojně navštěvovány a velmi pozitivně hodnoceny. Jeden z častých návštěvníků Panoramy prof. Josef M. Weimann napsal, že velmi obdivuje každou novou sérii obrázků především z hlediska záběru a barevného podání. Výtvarné práce jsem vystavoval jen sporadicky (např. v Třebíči, ve Vyškově).

Nahlédnutím do tvé bibliografie zjišťují, že paleta tvého odborného zájmu je široká a různorodá. Která témata tvoří hlavní proud tvé vědecké práce? Jak se u tebe propojovala vědecká, pedagogická a publikační činnost?

Moje odborné zájmy se orientují k několika tematickým okruhům. V jejich centru je zřetel k osobnosti vychovávaného, ale i vychovávajícího, především k jejich axiologické (etické a estetické) podstatě. Vždy poutaly moji pozornost otázky související s uměním: nejintenzivněji s hudbou, literaturou a vizuálním uměním. Zvláště inspirativní byl pro moji vědeckou práci prostor, v němž se tyto umělecké druhy stýkaly a prostupovaly; tak vznikla jedna z nejrozsáhlejších mých monografií *Integrace základních druhů umění ve výchově* (1997), později pak *Hudebně-literární slovník světoých skladatelů* (2009) a *Hudebně-literární slovník českých skladatelů* (2010). Doufám, že jsem svou troškou přispěl k rozvoji muzikologie a estetiky a několika edukologických disciplín: hudební pedagogiky, teorie axiologické, umělecké, etické a estetické výchovy, ale i metodologie, etopedie a pedeutologie.

K otázce druhé jen podotýkám, že propojení oněch tří druhů činností, které stávající systém na vysokých školách od vědecko-pedagogického pracovníka vyžaduje, se mně dařilo alespoň zčásti naplnit, i když dostát všem těmto povinnostem nebylo snadné, protože jsou všechny časově a energeticky náročné, a tím i velmi vyčerpávající.

Co ti pomáhá vytvořit při přednáškách a seminářích ovzduší, které by bylo možno označit v duchu Komenského souslovím officina humanitatis?

Při své učitelské práci se vždy snažím, aby studenti setkali se mnou a s přednášeným oborem prožívali pozitivně a měli důvod se k němu vracet, tzn. studovat ho. „Udělat“ z přednášky „dílnu lidskosti“ je i v mém věku a při letitých zkušenostech stále velký, ale nedostížený ideál. Je to meta, již se snažím alespoň přiblížit. Jak? Rozdílně: jinak v přednášce, jinak v semináři. V přednáškách, kde bývají studenti vůči učitelí většinou ve výrazné přesile (v posledních několika letech se ocitám i v poměru 1 : 150!), doplňuji („okořeňuji“) přednášenou látku poukazem na konkrétní historickou událost či současnou zkušenost, vyličením problémové, konfliktní nebo humorné situace, vzpomínkou na vlastní zážitky, které mohou přednášenou látku ilustrovat, a tak je – svým obsahem, a někdy i dobovým jazykem – osvěžit a oživit.

Tvořivou a současně i „lidskou“ atmosféru v semináři mi pomáhají probudit (a udržet) především vhodně, tzn. přesně cílené, někdy provokativní otázky, které mají charakter výzvy k reakci a diskusi. Někdy doplňuji verbálně sdělované informace schématem, grafem nebo tabulovaným přehledem, jindy – v průběhu diskuse o daném jevu – vytváříme společně mentální mapu. Tato vizuální jako efektivní prostředky vizualizace významně přispívají k rozvoji představitivosti, fantazie a abstraktního a tvořivého myšlení studentů. Současně mi pomáhají udržet alespoň ty studenty, kteří chtějí studovat a neusilují jen o získání diplomu, v pozornosti a soustředěnosti. Jako učitel se mi tak dostává zpráva o tom, zda myšlenkově se mnou spolupracují a jsme-li (studenti a já) „naladěni“ na stejné vlnové frekvenci. Jen tak mohu dostát tomu podstatnému, co činí vysokoškolské studium vysokoškolským a co mu v současné době tak zoufale chybí: osobní (a ne „internetově-emailový“) kontakt studenta s učitelem, věcné diskuse umožňující studentům oponovat mu, polemizovat se svými kolegy, hledat a přit se o nové a kvalitnější cesty k poznání světa, a tím i sama sebe... A protože počty studentů

I v seminářích každým rokem narůstají, je stále obtížnější ideu kvalitního vysokoškolského vzdělávání naplnit. Diskuse a učené disputace, které třibily myšlení, jazyk a formulační pohotovost studentů ještě mé generace, se dnes ze seminářích pracoven vytrácejí a student má jen velmi omezenou možnost zdokonalovat své myšlení, revidovat své názory a formovat tak své postoje a chování. Suma informací a dat stažená do paměti jeho počítače jeví se v tomto sousedství jako záležitost druhořadá a v některých oborech dokonce zanedbatelná.

Sympatie a úctu studentů získává jen takový učitel, který prokáže, že ovládá svůj obor, že nejen ví (má vědomosti), ale i umí (zvládl dovednost) o otázkách svého oboru poutavě hovořit a nevyhýbá se ani dotazům míficím na jeho osobu, kterými studenti testují jeho schopnost improvizovat nebo jen míru ochoty „odhalit se“.

Domníváš se, že i v současné době informační exploze je nutné, aby vysokoškolský učitel vytvářel pro studenty „své“ disciplíny učební texty a skripta?

Netroufám si říci, že je nutné, ale v některých oborech určitě potřebné a pro studenty užitečné, protože jim to zkrátí cestu při vyhledávání a excerpování literatury, a tím ušetří čas a usnadní studium. Ovšem nikterak není podstatné, zda učitelem shromážděné informace jim budou předloženy na pergamentu nebo na CD-ROM. Několik posledních let přednáším na Pedagogické fakultě sociální a pedagogickou antropologii, což je obor, v němž nové informace – stejně jako v mnoha jiných disciplínách – narůstají geometrickou řadou. Bez mé pomoci, tj. bez „prosetí“ nově se vynořivších poznatků alespoň hrubými sítím a bez jejich systemizace by se v nich většina studentů utápěla. Kromě uvážlivé selekce přejímaných poznatků je ovšem nezbytné zachovat odborný jazyk (formulace) a terminologii oboru.

Která problematika zaměstnává tvoji mysl v současné době natolik, že usiluješ o její literární zpracování? Je na místě vzpomenout tvoje aktuální monografie, jako objemnou a unikátní práci

Hudebně-literární slovník světových skladatelů (2009), publikaci Vizualizace – gnostický a komunikační prostředek edukologických fenoménů (2007) nebo (jak informuješ čtenáře „kapesní příručky“) Vádemekum autora odborné a vědecké práce (2009).

Hudebně-literární slovník světových skladatelů vydala na CD-ROM Pedagogická fakulta naší univerzity díky podpoře jejího proděkana a vedoucího katedry hudební výchovy doc. Vladimíra Richtera. Odborné i laické veřejnosti je předkládán jako I. díl slovníkové trilogie. Je výsledkem třicet let trvajícího excerpování hudebně-literárních konotací z hudební tvorby 713 světových skladatelů žijících v časovém rozpětí posledních pěti století. Rejstřík autorů literárních děl, která hudební skladatele k tvorbě inspirovala, zaznamenává více než 3900 jmen.

V současné době jsem předal do tisku *Hudebně-literární slovník českých skladatelů*. Plněného soustředění si však žádá práce na *Hudebně-literárním slovníku skladatelů konce 2. tisíciletí*, k němuž mám materiál již shromážděný a mohu ho literárně zpracovávat. Slovník postihne tvorbu světových i českých skladatelů narozených výlučně v první polovině 20. století (po roce 1929), a tedy v naprosté většině v současné době žijících. Je reálný předpoklad, že k tisku bude připraven koncem roku 2010 a že se tak můj mnohaletý ediční záměr konečně naplní. Vydáním tohoto 3. dílu slovníkové trilogie – dosud nejrozsáhlejšího mého vědeckého projektu – vznikne ucelené dílo sui generis, které v této komplexnosti nebylo dosud publikováno. Všechny tři slovníky jsou zpracovány podle týchž zásad. Na základě hudebně-literární a literárně-hudební dvojakosti jsou v nich evidována jak hudební díla inspirovaná slovesným uměním, která vznikla jako odezva ideje, námětu, obsahu nebo textu literárního díla, tak literární díla inspirovaná hudebním uměním (ocitají se zde i beletristická literární díla s námětem z fiktivního nebo historicky doloženého hudebního prostředí).

Monografie *Vizualizace...*, která vyšla ve Spisech Pedagogické fakulty naší univerzity, je věnována fenoménu, který určuje základní

podobu životního stylu současně, zvláště západní civilizace. Usilují v ní o komplexní a v systému rozprostřený pohled na daný jev. Jeden z jejich recenzentů – prof. Josef Maňák – o ní napsal, že v naší odborné literatuře je ojedinělá svým rozsahem a podrobným a přehledným zpracováním problematiky. Výrokem jiného recenzenta, dnes již nežijícího doc. Ivana Hodovského, DrSc., jsem byl zvláště potěšen, když se vyjádřil, že v práci prokazují zcela nadprůměrnou znalost problematiky, která obstojí nejen v měřítku národním, ale také celoevropském.

Vydání nového *Vademěka...* a jeho podstatné rozšíření si vynutili sami jeho čtenáři (uživatelé) – především studenti – poté, kdy byly revidce a několikeré dotisky jeho prvního vydání během krátké doby rozebrány. Publikace byla obohacena o kapitoly určené již zkušenějším autorům, jako jsou například partie srovnávací tvořivou vědeckou práci s prací uměleckou nebo kapitola věnovaná „technologickému“ postupu při vytváření mentální (myšlenkové) mapy.

I když se domnívám, že se mi podařilo některé oblasti mého vědeckého zájmu obohatit, a přispět tak k rozvoji příslušné vědní disciplíny, uvědomuji si současně, že v té obrovské záplavě publikovaných informací, která je pro současnou naši civilizaci tak typická, představuje ten můj vklad jen příslušná zrnka v moři písku. Přestože vím, že z tohoto aspektu je můj vědecký přínos zcela zanedbatelný, vím také, že mě vědecké poznávání, ona cesta k finálnímu heureka (našel jsem) natolik fascinuje, že jsem se na ni vydával nejen v době, kdy bylo mou povinností čas od času předkládat výsledky svého snažení akademickým funkcionářům k posouzení (a případnému ocenění), ale činím tak i v posledních několika letech, kdy mě moje mateřská fakulta využívá jako externího učitele. Snažím se dokončit a do publikovatelné podoby dovést alespoň některé ze svých rukopisných prací, a to nejen proto, že nečinným zůstat nemohu, ale především proto, že tvořivá práce byla pro mne vždy především potěšením, a teprve pak prací. I navzdory tomu, že jsem byl nucen prožít většímu životu v pětimí nacistické a pak i komunistické zvláště, jsem svému osudu vděčen za to, že mám alespoň v posledních letech naprostou volnost při volbě objektu svého záj-

mu, a mohu si tak plně vychutnat chvíle, kdy je mi práce zábavou – kdy bavě se pracuji.

Mám za to (nechtť to není vnímáno jako neskromnost), že i ta troška, se kterou jsem přišel na trh poznání a poznaneého, má právo být zachována (a snad i oceněna), a to minimálně ze dvou důvodů. Za prvé proto, že nic, co svědčí o čestném úsilí při hledání odpovědi, při odkrývání nepoznaného, nemá být zapomenuto; za druhé proto, že vše, včetně omylů a poznání cest neprůchodných, může být k užítku mladé generaci adeptů vědy jako stavební materiál, jako „zmapovaná“ trasa či jedna z možných alternativ. Každá osobní zkušenost je originální a neopakovatelná, každé lidské dílo se v průběhu času stává svědectvím své doby a obohacuje tak duchovní kulturu celého lidstva.

**Byl jsi dlouholetým předsedou
brněnské pobočky České pedagogické společnosti, jejímž členem jsi od roku 1969.
Jak se ti jeví s odstupem
čtyřiceti let její postavení
ve společnosti a její vliv
na praxi v edukačním prostředí?**

Československá pedagogická společnost plnila v době svého vzniku několik funkcí. V prvé řadě usilovala o posílení společenského povědomí o významu pedagogiky, pedagogického myšlení a kvality výchovného působení v praxi. Proto se také obracela nejen k akademickým pracovníkům, ale snažila se získat nové členy i v řadách učitelů základních a středních škol. Podařilo se jí tak sice rozšířit svoji členskou základnu, ale to podstatně – vnést výsledky teoretického (především didaktického) bádání do každodenní práce učitelů – se jí dařilo a dařilo jen ve velmi omezeném rozsahu. V tomto smyslu je její vliv nevýrazný, protože vždy zasahuje jen ty učitele, kteří jsou ochotni svoji práci měnit, rekonstruovat a inovovat. A těch byla a je vždy menšina, protože každá taková změna znamená pro učitele velkou zátěž (energetickou i časovou). Když jsem byl ve zmíněné funkci, snažil jsem se spolu se členy výboru brněnské pobočky „přitáhnout“ na konferenci, semináře a různé diskusní akce, které měly již svou tradici (protože se konaly pravidelně), mladé členy – adepty pedagogického bádání. Podařilo se nám dosáhnout toho jen u malého počtu oslove-

ných, a to i přesto, že tematická paleta zmíněných akcí byla široká a rozmanitá a reflektovala aktuální edukační dění.

Když jsme se zamýšleli nad příčinami klesajícího zájmu (nejen mezi mladší generací), dospěli jsme k závěru, že kromě obecně pohasínajícího zájmu o neatraktivní aktivity je jednou z příčin neochota trávit čas něčím, z čeho neplyne okamžitý zisk a hmatatelný prospěch. V pozadí toho je ovšem nezušenost a hluboké nevědomí, že nejlepší způsobem lze proniknout pod povrch jeví disputací (základem slova je latinské sloveso *putare* – myslet), tj. rozvažováním a přemýšlením, což dobře věděli již starověcí filozofové. Schopnost vyjadřovat se odborným a stylisticky vytříbeným jazykem a věcně, poučeně o problému diskutovat není dnes pociťována jako nezbytná součást profesní výbavy a ztrácí (nejen v prostředí této odborné komunity) svoji hodnotu. A to je velká škoda, protože se to nutně odrazí i v kvalitě myšlení mladých adeptů vědy.

Přiblížili jsme se tak k horké současnosti. Bude proto na místě se Tě zeptat právě na tu nejaktuálnější současnost a její vize.

Zmíním se jen o tom, čím se právě zabývá a co by mohlo akademickou obec zajímat. Moje osobní horká současnost je poznamenána mými osmdesátinami. A protože se jedná o „kulaté“ výročí narození, jsem připraven je se svou rodinou a se svými přáteli a kolegy oslavit. A těch současných vizí je více a každá z nich se vehementně tlačí do popředí mé mysli. Protože však „nestihám“, stal se ze mne homo perturbator – člověk neklidný a nespokojený se současným stavem.

Se sedmdesátkou, s blížící se osmdesátkou (atd.) sílí a bytní – s intenzitou úměrnou zvyšujícímu se číslu životního výročí – i nutkání ohlédnout se za sebe a rekapitulovat svoje curriculum vitae, ubíhání svého žití, evidovat jeho významná rozhodnutí, zvraty a vymezit hranice jeho jednotlivých etap. A to vše je třeba „vydolat“ ze své chátrající a „proděravělé“ paměti, ale i z rodných, křestních a jiných listů a různých dokumentů a vepsat do jiné, nesrovnatelně spolehlivější paměti počítače.

Jubilanti pokročilého věku obvykle protestují a glosují oslavné dění kolem sebe – snaží-

ce se demonstrovat svoji skromnost a nepatřičnost oslavy samé – poznámkou, že v jejich věku už není co oslavovat. Člověk mého věku už není limitován jen časem, který mu byl dán, ale stále více určují priority jeho aktivit (a omezují prostor k realizaci zamýšlených projektů a předsevzetí) jeho psychosomatické možnosti, fyziologické podmínky. Tělesná schránka i naše psyché chátrá, paměť odmítá sdělit informaci, o níž jí úporně a neodbytně žádáme, a naše myšlení – byť stále ještě předbíhá slovní formulaci – ztrácí pohotovost a kritickou jiskru, s níž jsme ještě nedávno byli schopni provokovat diskusi při nejrůznějších odborných setkáních. Domnívám se, že v tomto smyslu má zminěné řešení svoji platnost.

Nicméně důvody k zastavení a ohlédnutí jako příležitosti k rekapitulaci prožitých let, toho, co se nám podařilo (či nezdařilo) vykonat, o co jsme usilovali (v rodině a ve své profesi) a čím jsme se snažili zachytit se plynoucího času, tu jsou a zpochybňovány by být neměly. Jen čas – neúplatný a spravedlivý arbiter našeho žití – může posoudit, jestli (a jak moc) jsme byli ve svém snažení úspěšní, zda byly výsledky naší práce přínosné a pro společnost užitečné a zda byly odbornou veřejností vzaty na vědomí a společností ceněny.

Členové akademické obce se u příležitosti svého životního výročí obvykle snaží evidovat a shrnout výsledky své vědecké práce a předložit je – někteří skromně, jiní sebevědomě – v úhledné podobě na vědomí svým kolegům a širší odborné veřejnosti. I já jsem se rozhodl, že si udělám pořádek v archivu svých publikovaných prací, a sestavil jsem (primárně pro svoji potřebu) osobní bibliografii. Tu pod názvem *Personální bibliografie a ohlasy za léta 1958–2010* díky prof. Oldřichu Šimončkoví, vedoucímu katedry pedagogiky, vydává Pedagogická fakulta naší alma mater. Obsahuje přes 260 bibliografických záznamů publikovaných prací více či méně závažného obsahu, rozdílného rozsahu a významu, které vznikly v průběhu 52 let. Přitom po více než deset let (1978–89), kdy jsem byl jako politicky nekonformní donucen Masarykovu univerzitu opustit, jsem se mohl věnovat vědecké práci jen ve dnech volna nebo dovolené, protože jsem z vůle mocných tehdejšího režimu každým druhým rokem učil na jiné škole, a to i ve značně vzdálených místech od svého bydliště.

Dojízďením jsem tak trávil mnoho času. V současné době po chvilkách – jako oddechovou záležitost – píš *Osobní kroniku osmi desetiletí* (s podtitulem Hledání smyslu života v politicky zvrácené době).

Toto „účetování“ slouží stárnoucímu „účtovnímu“ ovšem také k potěše, protože se může laskat se vzpomínkami na minulé časy. Je příznakem přibývajících let, že se mu jeví hezčí, milejší a také žádoucnější než doba přítomná. Pohled do minulosti je také uklidňující a příjemný, protože těší srdce a posiluje duši. Příčinou toho bývají naše „exkurze“ do zaprášených půdních a sklepních prostor, do zapomenutých zákoutí komor, v nichž otevíráme nejrůznější bedny, krabice a truhlice okupované pavoučkem křížáčkem a „zaláskované“ jeho pletivem, které hrozí vysát všechna svědectví našich minulých zážitků. Teprve teď – po letech – začínáme si vážit němých svědků své mladosti a plně doceňujeme hodnotu léty vybledlého obrázku, zažloutlé černobílé fotografie, nepočtenými doteky užmoulané pohlednice či dopisu starého data. Zcela nové hodnoty

objevujeme i v rozpadajícím se jetelovém čtyřlístku vloženém do knížky. Bývají to věci, které se nám dříve jevily nicotnými, protože měly cenu jen jednoho dne, jehož byly účastníky, a protože dny příští je překrývaly novým děním a dávaly zapomenout na příběh včerejší. Dnes ale berou na sebe podobu onoho dne a my cítíme jeho vůni i zodpovědnost za vše, čím se nám vryl do paměti a čím poznamenal běh našeho života. Překotnost našeho žití v mládí a tehdejší zdánlivá nevšímavost k nim nezapřičinily jejich zánik; vryly se – a mnohdy hluboko a nesmazatelně – do našeho srdce, a proto si je paměť udržela. Jsem osudu vděčen za to, že je mi tak v průběhu závěrečných let života dopřáno poznat charakter vlastního nitra, svou vnitřní podstatu a prožít tak i své znovuzrození.

Rozhovor s doc. Vladimírem Spoustou připravil a vedl Mgr. Miroslav Janda, výkonný redaktor časopisu Komenský a lektor katedry pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity.

Merz Mario: *My Homes Wind and Fibonacci Tables*, 1969-1982